

Revitalizace vodního režimu a ochrana půdy při řešení KoPÚ

Zbyněk Kulhavý

VÚMOP, v.v.i

Osnova vystoupení

- Retenční schopnost půd, potenciál meliorací
- Hydromeliorace a hydrologické extrémy
- Princip regulace drenážního odtoku
- Příklady technických řešení
- Postupy při eliminaci funkcí stavby

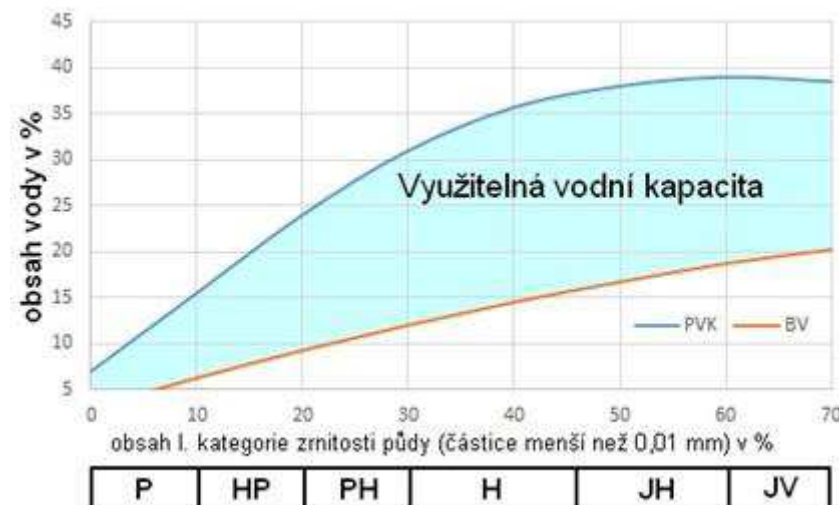
Přirozená retenční schopnost půdy

= schopnost půdy zadržet vodu v půdním profilu

- nejvyšší retenční vodní kapacitu (po odečtení gravitačně pohyblivé vody) mají půdy **hlinité až jílovitohlinité**
- retenční vodní kapacita hlubokých černozemí a hnědozemí je **až 350 l/m²** půdy (tj. sloupec vody výšky až 350 mm)

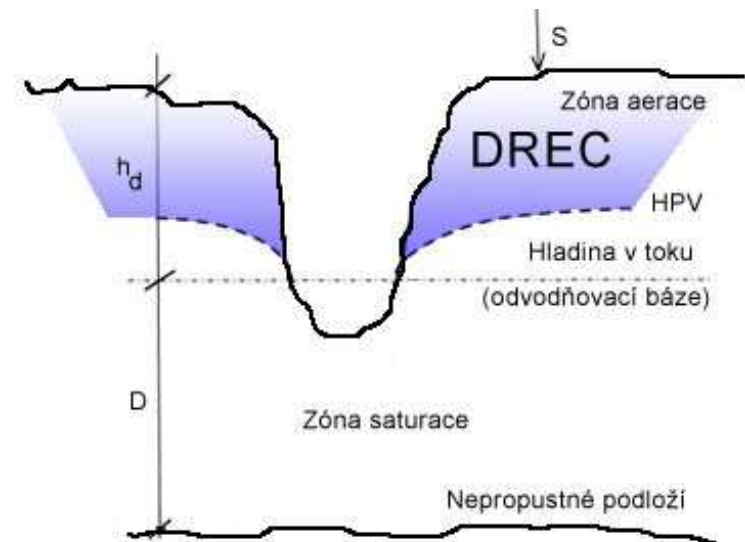
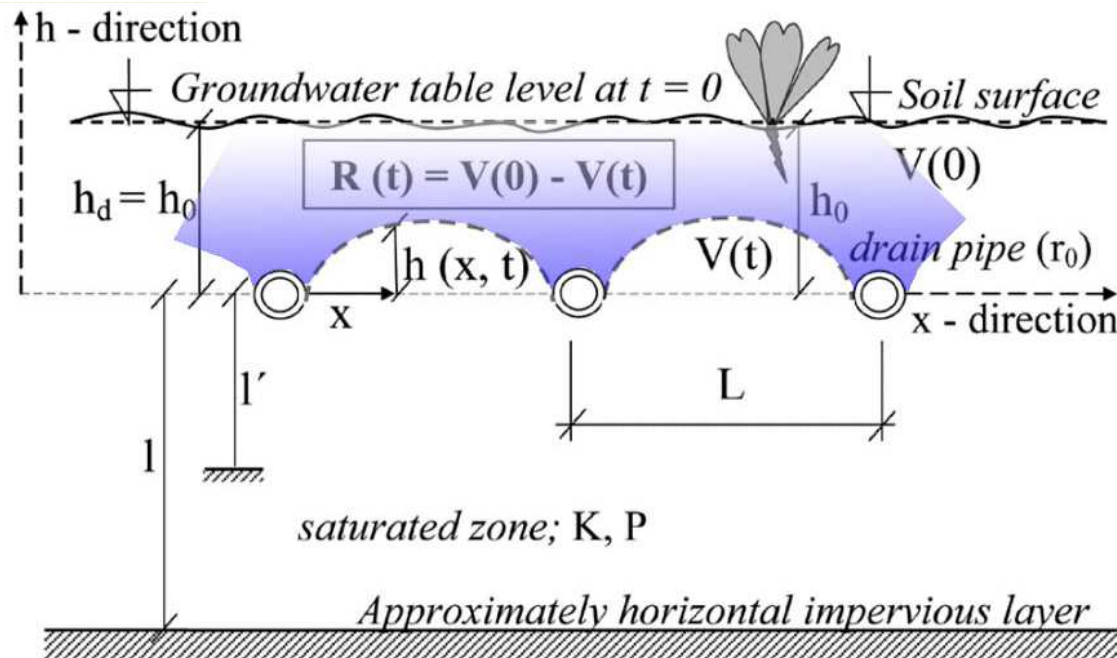
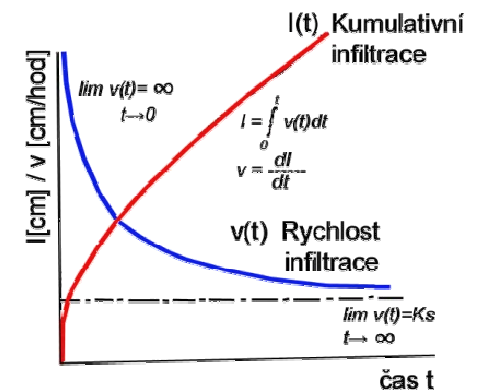
Hydrolimit **VVK = PK - BV** (voda využitelná rostlinami)

Retenční vodní kapacita půd (l/m ²)	
nízká	< 100
nižší střední	100 - 160
střední	160 - 220
vyšší střední	220 - 320
vysoká	> 320

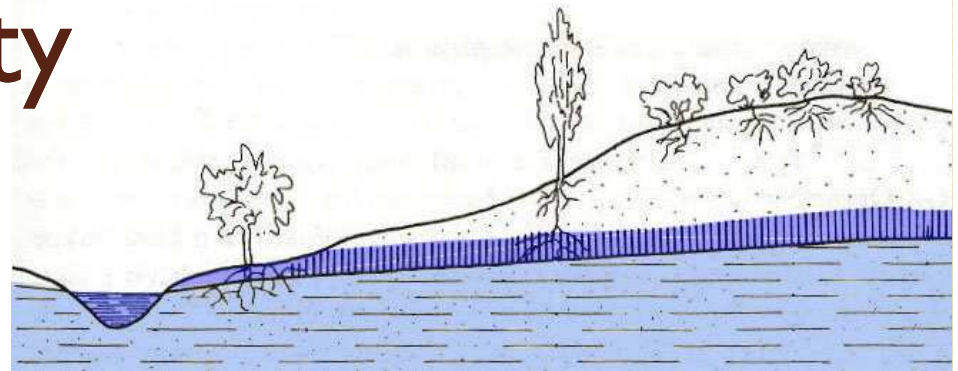
Princip DREC (Drainage Retention Capacity)

- uplatňuje se při infiltraci srážek (efekt funkce odvodnění)
- zvyšuje retenční potenciál půdy ve vodném období

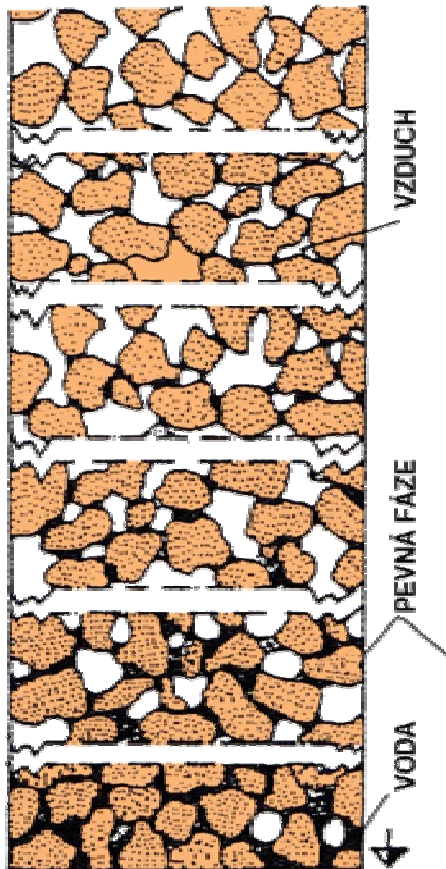

Princip kapilarity

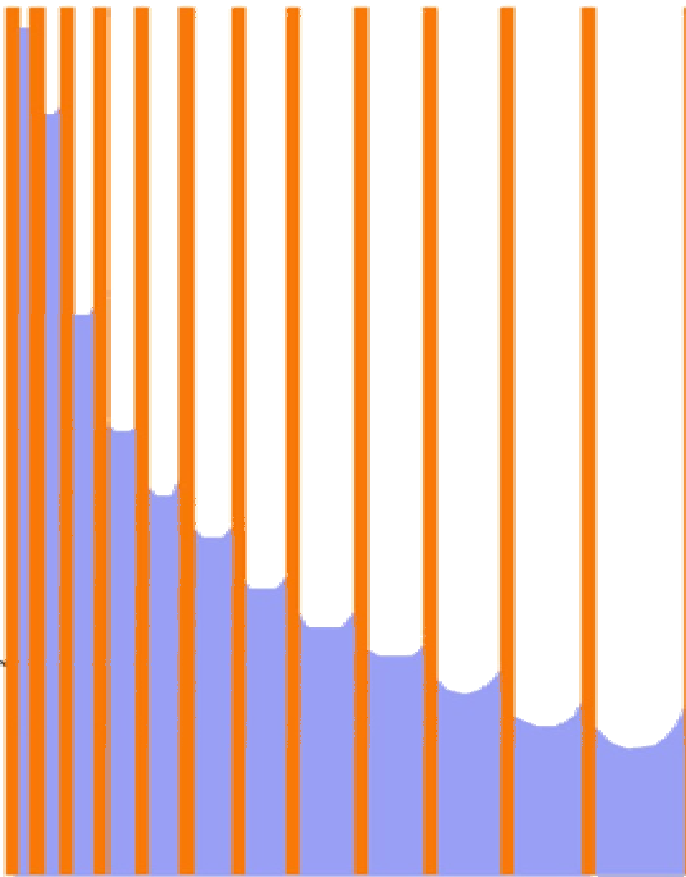
- uplatňuje se v období sucha
- zvyšuje zásoby vod

SKUTEČNOST

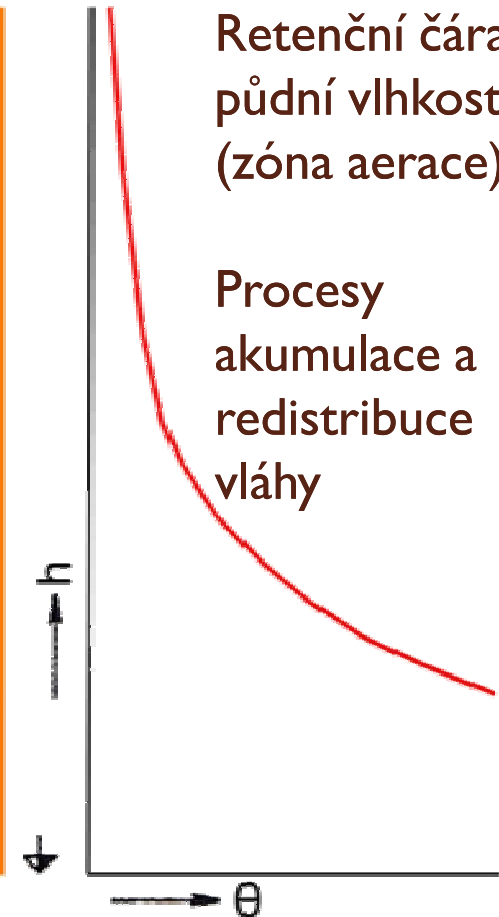
KAPILÁRNÍ MODEL

ρF KŘIVKA

Retenční čára
půdní vlhkosti
(zóna aerace).

Procesy
akumulace a
redistribuce
vláhy

Retenční schopnost krajiny

Maximalizace efektů opatření se dosáhne

Komplexním návrhem a vzájemnou provázaností opatření:

- v hydrografické síti a na vodních nádržích
- v říční nivě
- **v ploše povodí** = značný potenciál (*dán velikostí plochy*)

Současně řešit oba extrémy: sucho i povodně

Nástroj: **regulace** (*analogie s řízením vodní nádrže*)

Renesance technických opatření v rámci oboru

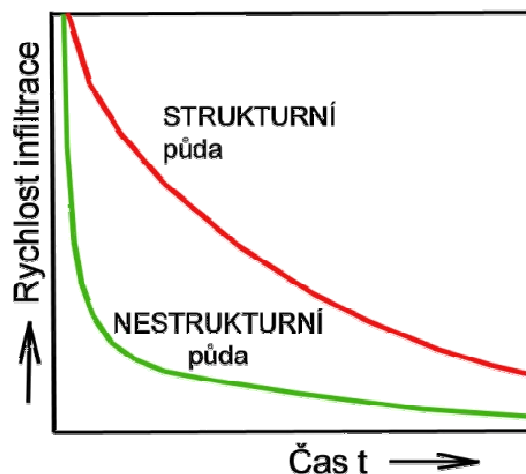
hydromeliorací (řadu let nebyla praxí rozvíjena):

- značný potenciál opatření
- tradice, historické souvislosti
- zahraniční zkušenosti

Předmět zájmu při zvyšování retence v ucelené ploše povodí

Půda:

- Zlepšování půdních vlastností (P, org.hm.)
- Zvyšování infiltrační schopnosti povrchu
- Snižování utuženosti
- Snižování vodní eroze

Hydromeliorační stavby:

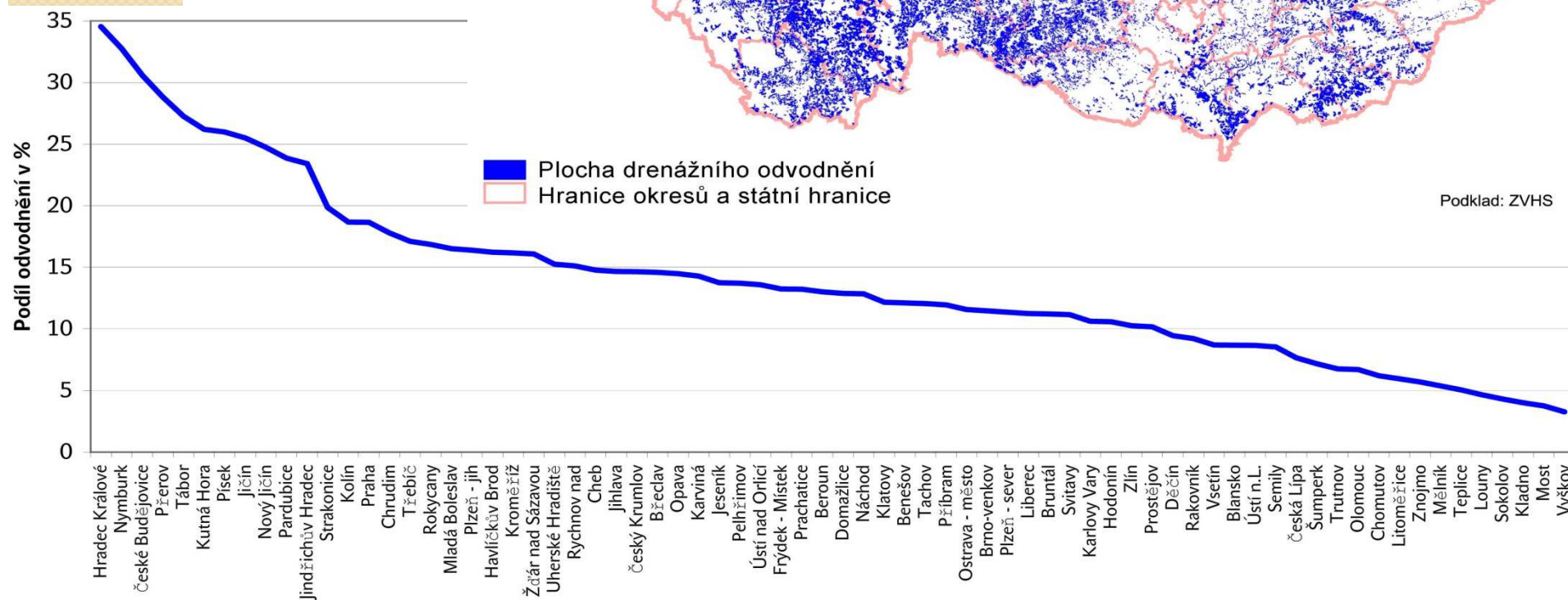
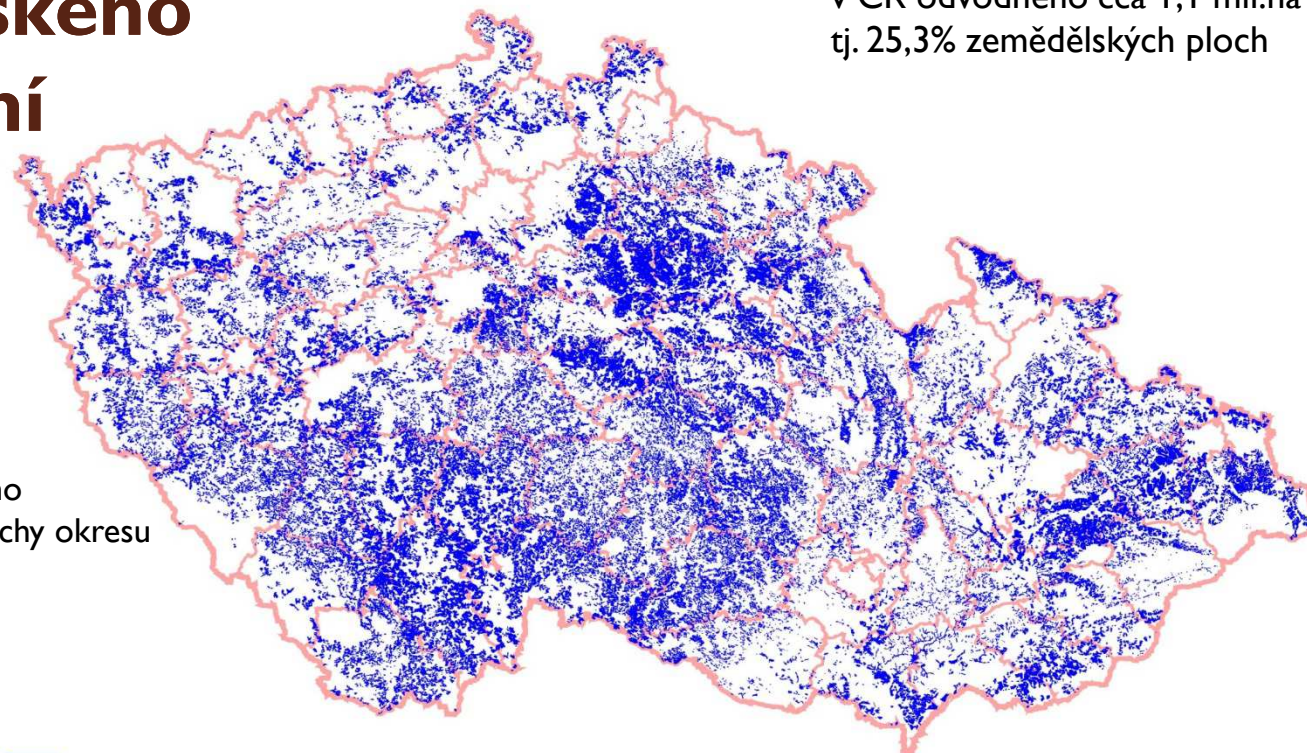
- Závlahy, odvodnění, PEO ...
- Zachování minulých investic do pozemku
- Vnímat jako výhodu !!! :
  - pouze doplnit nové funkce

Plošné zastoupení staveb zemědělského odvodnění

v ČR odvodněno cca 1,1 mil.ha
tj. 25,3% zemědělských ploch

Dole:
Podíl ploch zemědělského
odvodnění z celkové plochy okresu

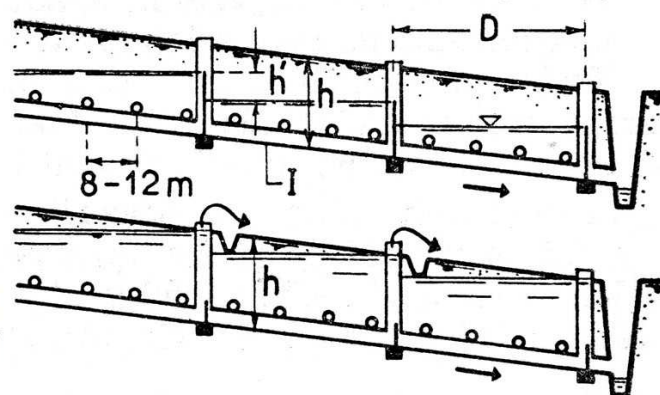
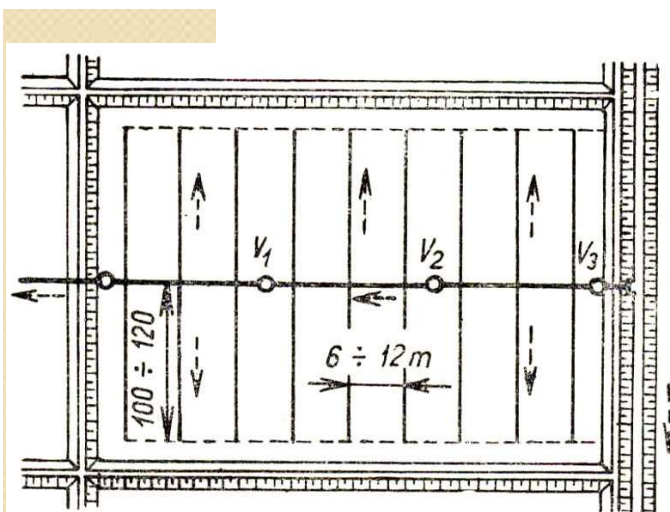
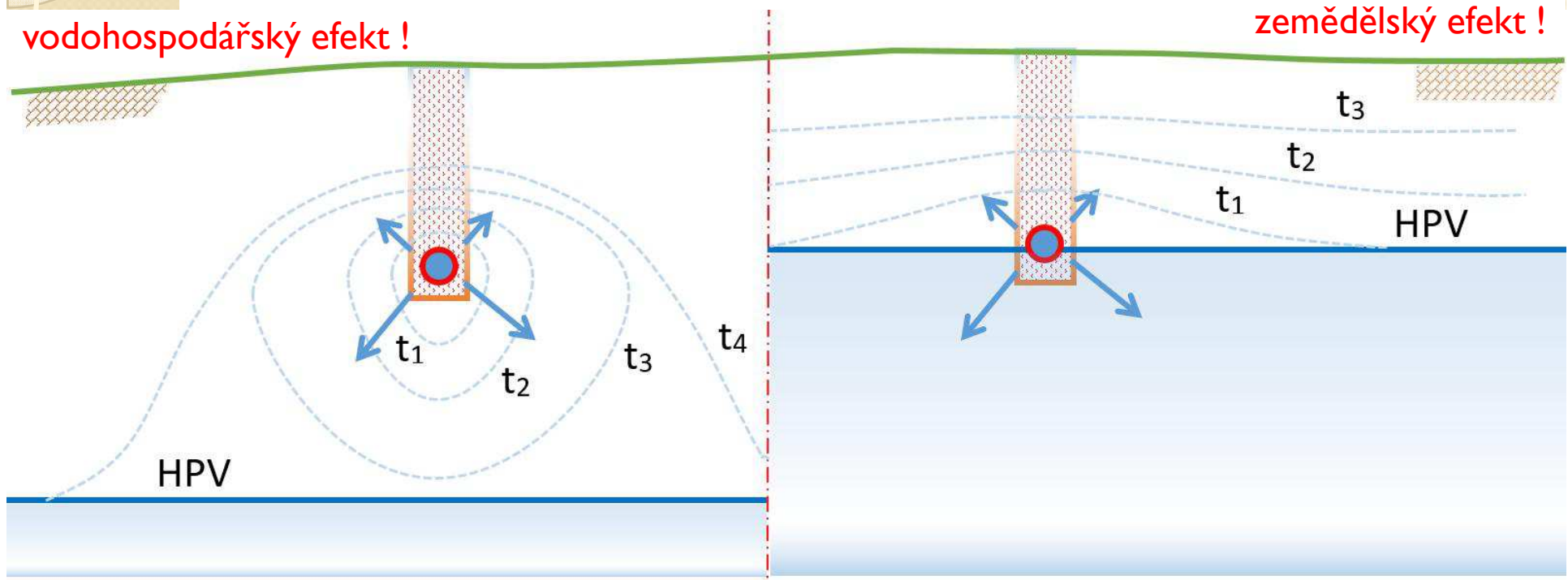

Princip infiltrace drenážních vod do půdy

vodohospodářský efekt !

zemědělský efekt !

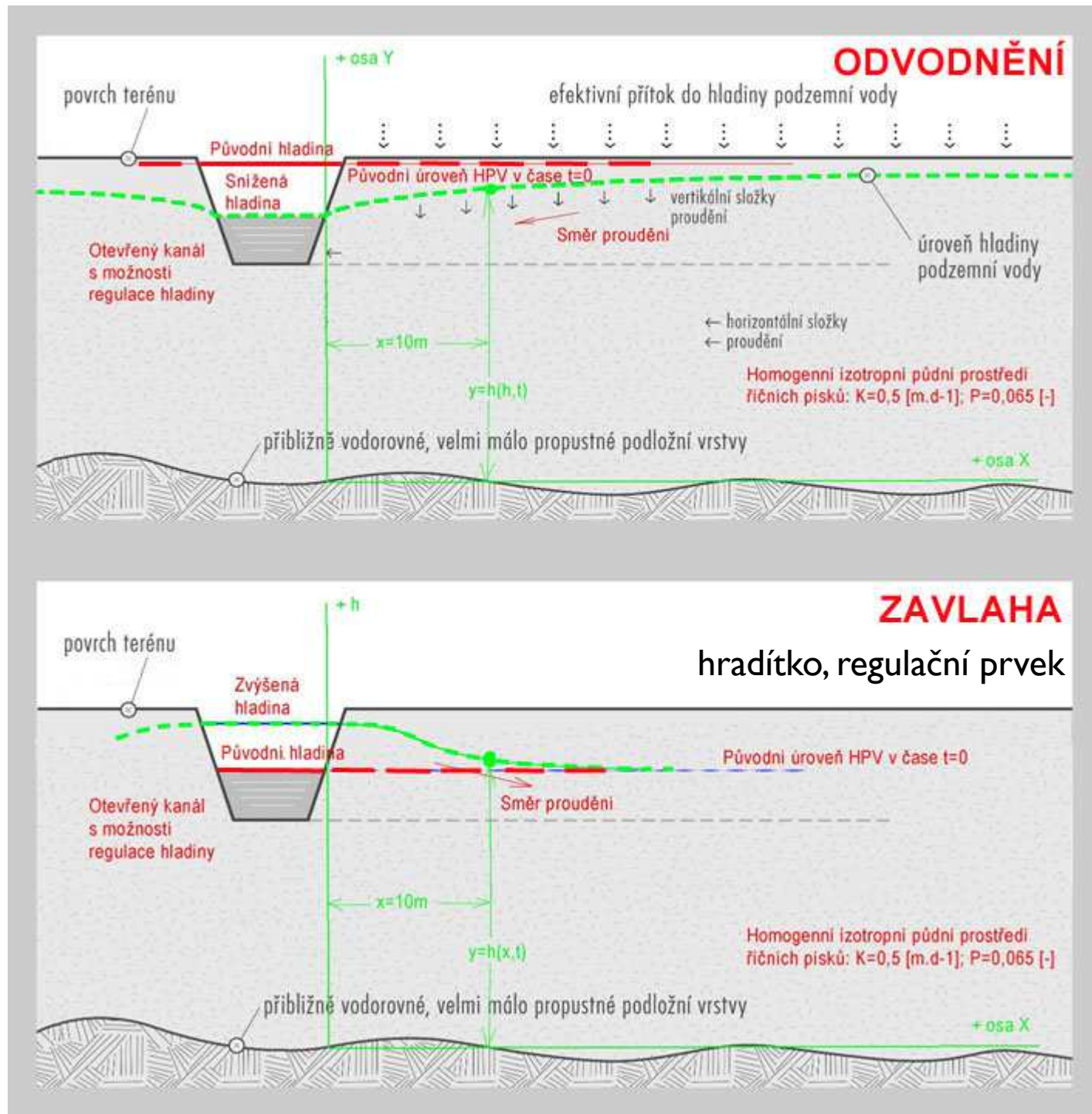

Princip Petersonovy drenáže. Využití stavitěk nebo ovládaných zásepek na odtoku s odváděním přebytku vod sběrnými příkopy.

řada modifikací ...

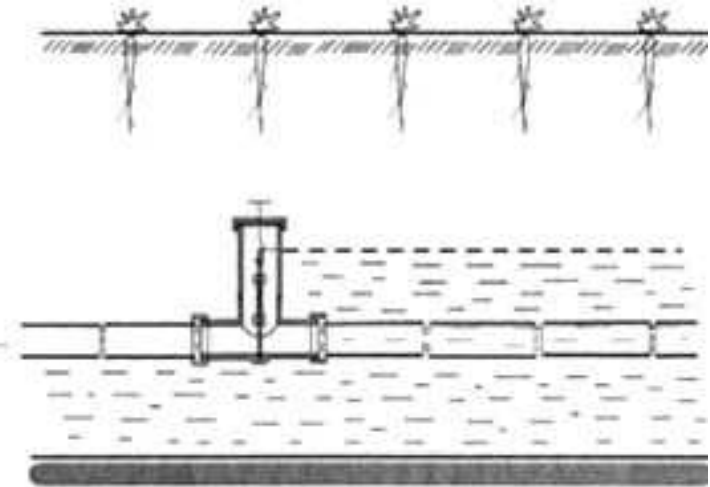
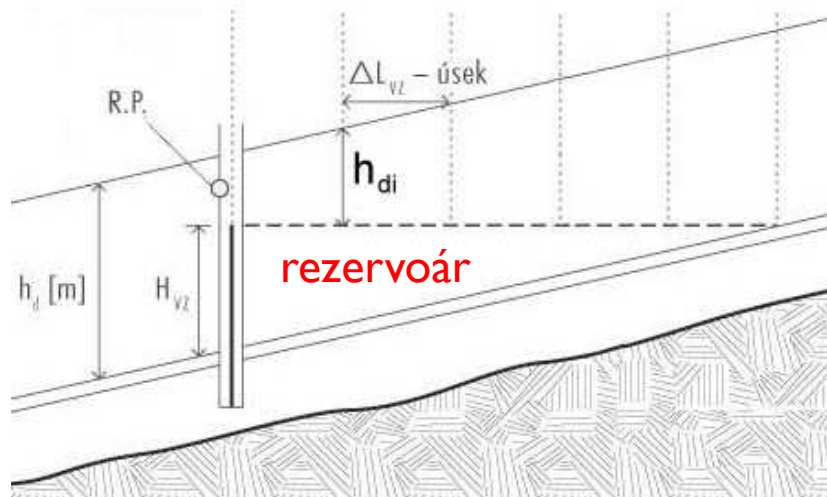
Nástroj:

REGULACE

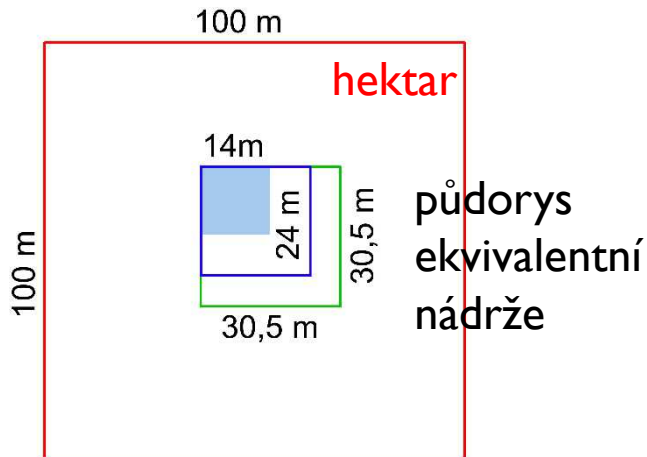
Princip regulace drenážního odtoku

Vytvoření kaskády podzemních rezervoárů

Systém instalovaný:
 - na svodném drénu
 - na sběrném drénu

Ekvivalent vodní nádrže s $h=1,5$ m
 pro každý jeden hektar odv. půdy

**Jednorázově je zadrženo v půdě
 300 až 1.400 m³ vody /ha** (tj. H 30-140 mm)

Příklad: při $H_{max} = 40$ cm (tj. 200 mm průměrně)
 $\Delta\theta = 0,3sat$ resp. $\Delta\theta = 0,1unsat$

tj. $V_{vody} = 0,3*200 + 0,1*500 = 110$ mm

tj. 1.100 m³/ha

Usnesení Vlády ČR ze dne 29. 7. 2015 č. 620

k přípravě realizace opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody

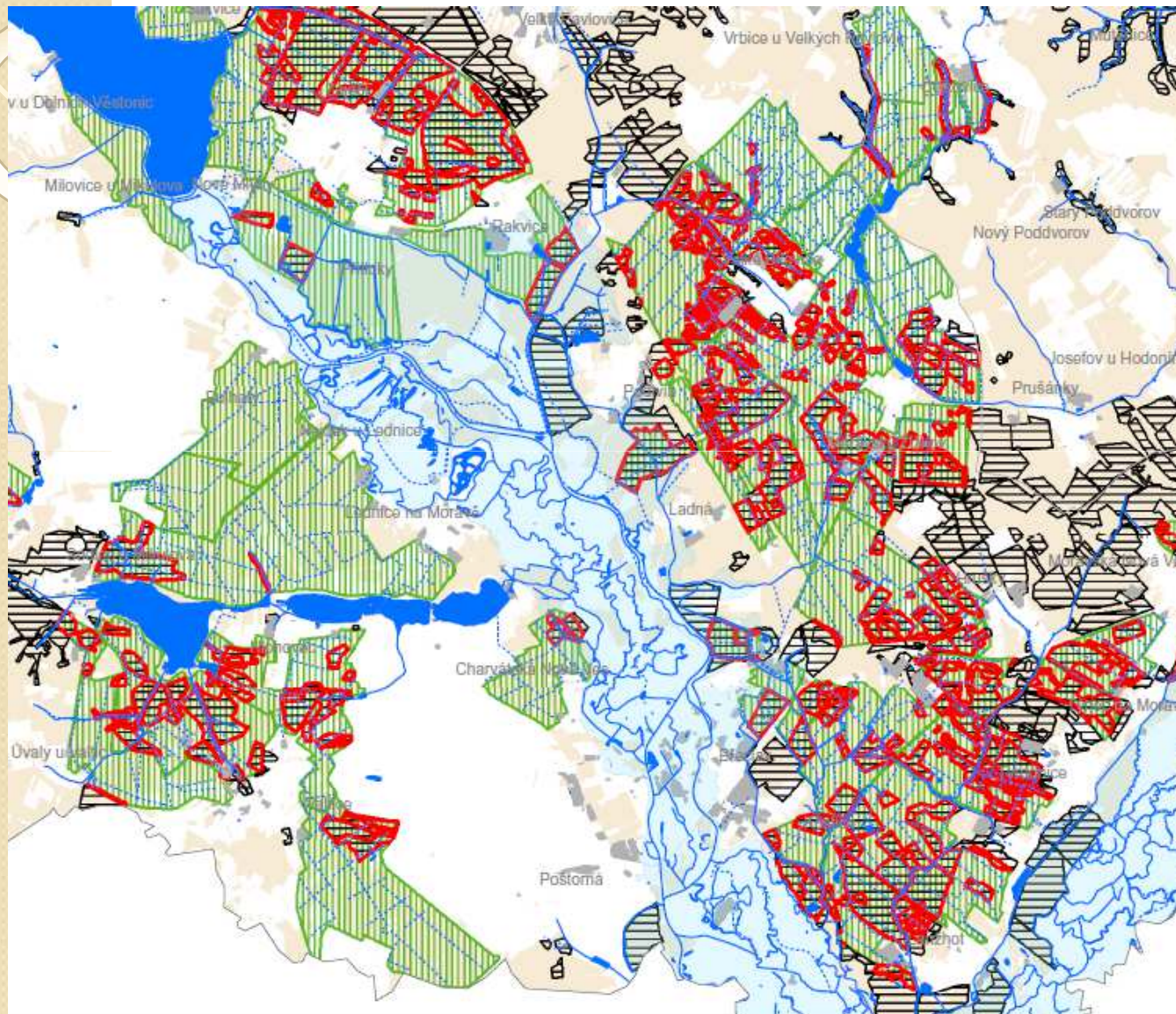
(citace z vybraných pasáží)

Změna zemědělského a lesnického hospodaření pro zadržení a obnovu oběhu vody v krajině:

- revizi aktuálního stavu a rekonstrukce závlahových a odvodňovacích systémů, úprava drenážních systémů na systémy s regulovaným odtokem (pomocí speciálních stavebních úprav na drenážních systémech lze zvýšit objemy zadržované vody v půdě za současné ochrany její kvality)

Úkol E/6	Pokračovat v realizaci projektů umožňující rekonstrukci/optimalizaci funkce vybraných závlahových a odvodňovacích systémů (např. pomocí úpravy drenážních systémů na systémy s regulovaným odtokem, náhrada sporadickou drenáží) ve vazbě na produkci, případně zrušení nevhodně navržených odvodňovacích systémů.
Zajistí	MZe, MŽP
Součinnost	SPÚ, SFŽP, SZIF, AK ČR
Termín	2017

Překryv závlah a odvodnění

Přehled ploch v mapovém výřezu:

celkem závlaha: 23 664,9 [ha]
celkem odvodnění: 15 283,7 [ha]

překryv závlahy a odvodnění:
6 967,4 [ha]
tj. 29,4 %

Legenda

- překryv ploch odvodnění a závlah
- závlaha ČR (dle evidence ZVHS, 2007)
- odvodnění ČR (dle evidence ZVHS, 2007)
- HMZ, meliorační kanály (dle DIBAVOD)
- vodní nádrže
- vodní toky
- záplavové území pro průtoky Q100
- omá půda
- okresy

OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

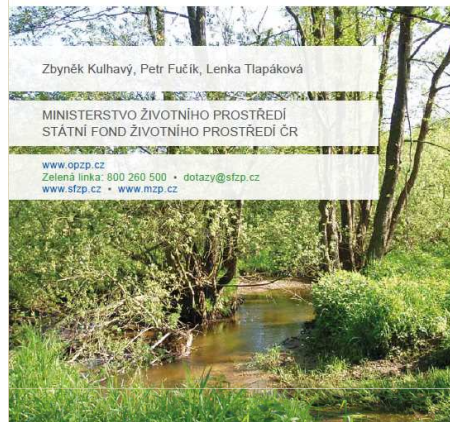
EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Evropský fond pro regionální rozvoj

Pro vodu,
vzduch a přírodu

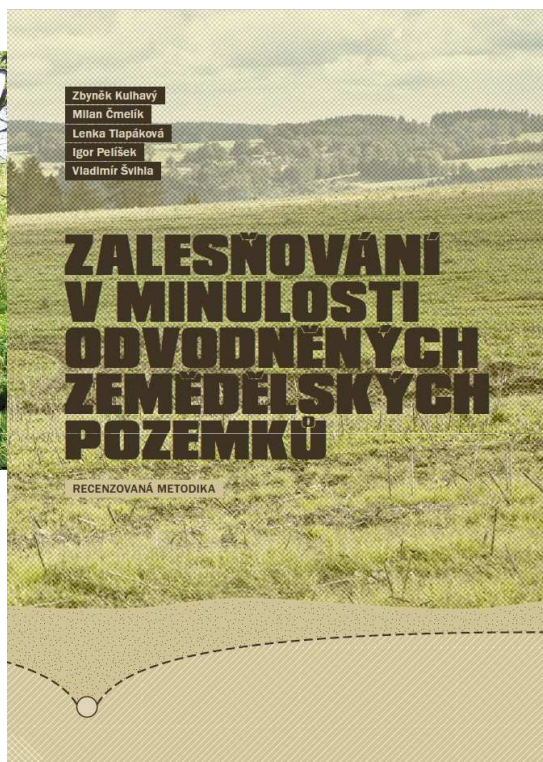
**PRACOVNÍ POSTUPY ELIMINACE
NEGATIVNÍCH FUNKCÍ ODVODŇOVACÍCH
ZAŘÍZENÍ V KRAJINĚ**

Metodická příručka pro zadatele OPŽP

**Vydané metodiky, tematicky zaměřené
na úpravy vodního režimu
zemědělských půd - VÚMOP, v.v.i.**

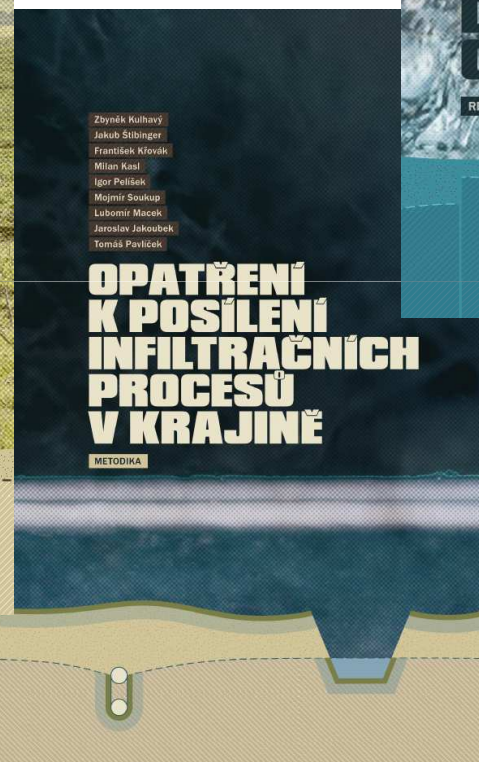

2013

2014

2015

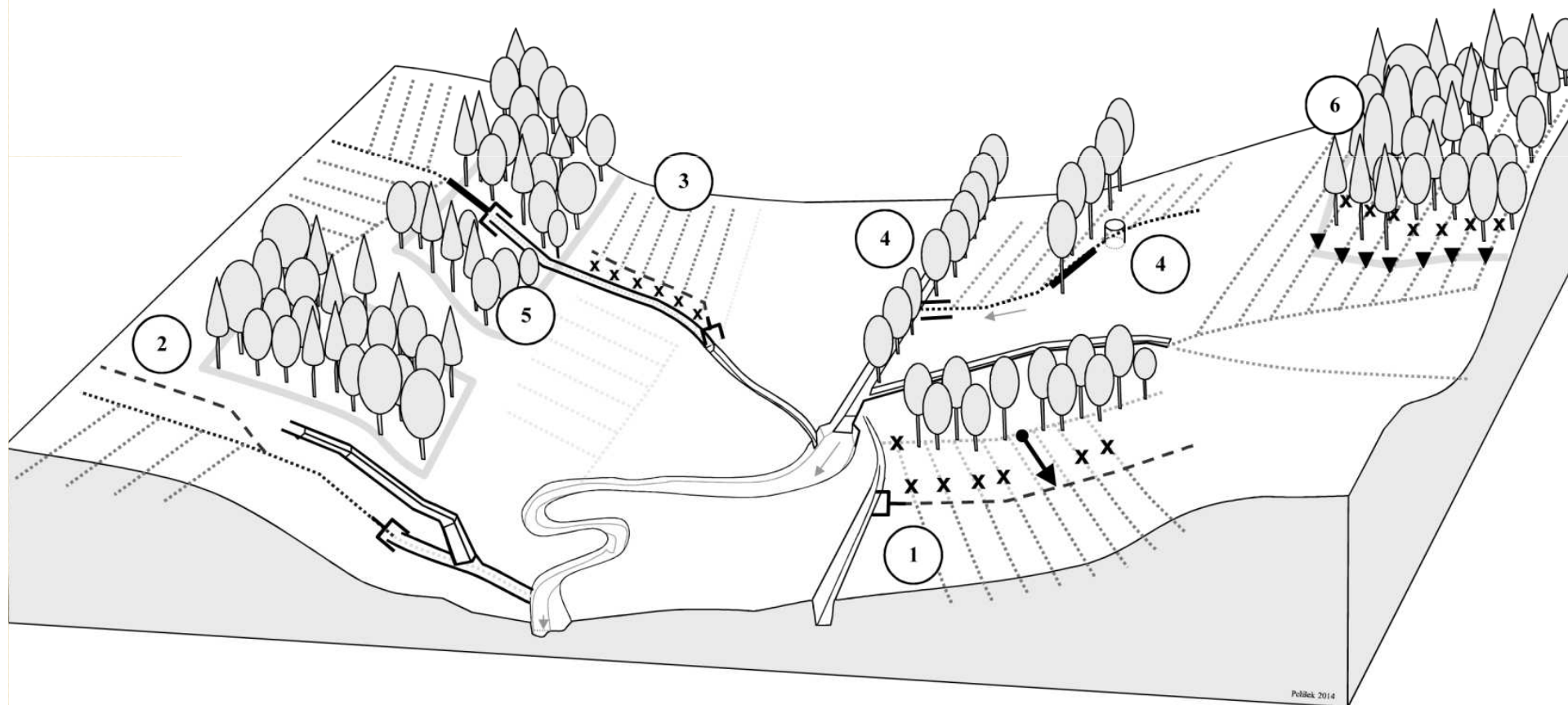

2015

Metodiky jsou ke stažení zdarma po registraci na adrese:

www.hydrmeliorace.cz/sw/knihovna

Soubor opatření k omezení rizik poruch staveb zemědělského odvodnění ve změněných podmínkách užívání

ZÁVĚR:

Zvládání obou extrémních jevů s využitím technických opatření

- diferencovat účinky opatření (zadržovat / odvádět)
- využít potenciálu celé plochy povodí (půdy)
- uplatňování regulace odtoku (viz analogie s nádržemi)
- zachování produkčních funkcí (zemědělství)
- znát přednosti i rizika opatření (volný retenční prostor)
- dodržovat zásady provozu (udržitelnost údržby)

Děkuji za pozornost

VÚMOP, v.v.i

kulhavy.zbynek@vumop.cz

<http://www.vumop.cz>

<http://www.hydromeliorace.cz>